

Izveštaj o stanju preduzetništva u opštinama Istočne Srbije

Cilj analize

Cilj analize je da se utvrde podaci na osnovu kojih je moguća ocena učešća i važnosti preduzetnika, malih i srednjih preduzeća u ukupnoj ekonomiji opština. Svaki projekat poboljšanja preduzetništva u nekoj opštini bi onda morao biti meren u smislu poboljšanja jednog ili više kvantitativnih parametara ove analize.

Sa jedne strane je utvrđena ukupna ekonomska slika opštine sa stanovišta svih privrednih subjekata koji posluju na teritoriji opštine i identifikovani najvažniji parametri za analizu njihovog poslovanja. Sa druge strane je utvrđena prihodovna strana budžeta svih opština, učešće pojedinih poreskih zahvatanja u ukupnom finansiranju rashoda opštine, kao i doprinos različitih grupa građana budžetu opštine.

Razmatrano je i učešće Republike sa stanovišta zapošljavanja u opštini kroz zdravstvo, školstvo i zapošljavanje u republičkim institucijama. Podaci o doprinosu republičkih javnih preduzeća zapošljavanju u opštini nisu razmatrani već su sadržani u kategoriji zaposlenih u privredi sa sedištem van opštine.

Analizirani su podaci o privrednim društvima i preduzetnicima na teritoriji 10 opština:

- Braničevski okrug - Veliko Gradište i Golubac
- Borski okrug - Bor, Kladovo, Majdanpek i Negotin
- Zaječarki okrug - Boljevac Zaječar, Knjaževac i Soko Banja

Izvor podataka

U postupku izrade ove analize prikupljeni su podaci od Agencije za privredne registre i od odeljenja za privredu samih opština, kao i statistički podaci Republičkog Zavoda za statistiku objavljeni na web sajtu zavoda.

APR je za svaku od 10 opština dostavio izveštaj u kome su po zahtevu privredna društva podeljena u 6 kategorija (kolona K u izveštaju identifikuje kategoriju po broju):

1. Preduzetnici koji vode dvojno knjigovodstvo i podnose finansijske izveštaje
2. Ortačkih društava
3. Zadruga
4. Mala privrednih društava
5. Srednja privredna društva
6. Velika privredna društva

Za svaku od opština i 6 kategorija, APR je dostavio ukupan broj registrovanih subjekata u kategoriji, kao i zbirne podatke za 2009.godinu u skladu sa podnešenim i obrađenim finansijskim izveštajima:

- broju zaposlenih
- poslovnom prihodu
- poslovnom rashodu
- trošku zarada

Isti podaci su dostavljeni za subkategoriju privrednih društava koje se bave trgovinom (oznaka E), kao i privrednih društava koja su društvena ili javna preduzeća.

Na osnovu ovih podataka (U - ukupno, E-trgovina, D-društvena i javna preduzeća) izvedeni su podaci za privatna netrgovinska privredna društva (oznaka P). Oznaka subkategorije se nalazi u koloni Sk.

Opštine su dotavile podatke o opštinskim prihodima koji su od interesa za ovu analizu, podatke o broju poreskih obveznika za svaku od kategorija opštinskih prihoda, podatke o površini opštine, starosnoj strukturi stanovništva, kao i podatke o broju zaposlenih u opštini. Ovi podaci su nepotpuni, ali je dalja analiza ipak izvršena na osnovu ovih delimičnih podataka.

Radno aktivno stanovništvo

Na teritoriji ovih 10 opština živi ukupno 316.562 stanovnika po popisu iz 2002.godine. Ima ukupno 95.954 domaćinstva sa prosečno 3.3 člana po domaćinstvu.

Radno aktivni 15-65 godina	187,027	
Ukupan broj zaposlenih	56,806	30%
Lokalna administracija	1,354	1%
Zaposleni - Republika	11,600	6%
Privreda - sedište van opštine	17,086	9%
Privreda u opštini	26,766	14%
<i>Trgovina</i>	4,025	2%
<i>Lokalna JP</i>	2,795	1%
<i>Paušalci</i>	6,095	3%
<i>Privatna, netrgovinska</i>	13,851	7%
Individualni poljoprivrednici	28,320	15%
Ostali	101,901	54%

Struktura ukupno zaposlenih po poslodavcu je sledeća:

- Sektor države - 22.8%
  - Republika - 20.4%
  - Opština - 2.4%
- Privreda sa sedištem van opštine - 30.1%
- Privreda sa sedištem u opštini - 47.1%
  - Lokalna DP, JP - 4.9%
  - Velika preduzeća - 16.2%
  - Preduzetnici, mala i srednja preduzeća - 26%

Poreski prihodi lokalnih samouprava

Analiziran je doprinos različitih kategorija poreskih obveznika prihodima opština. Analiza ne obuhvata prihode od prodaje i/ili izdavanja imovine, razne opštinske takse itd. Analiza se fokusira na doprinos poreskih obveznika, bilo fizičkih ili pravnih lica, odnosno tereta koji nose.

Analizirani su sledeći prihodi lokalni samouprava:

- Porez na dohodak - fizička lica (60% Republici, 40% lokalnoj samoupravi)
  - zaposlenih – 30% radno aktivnog stanovništva - 26% prihoda opštine
  - preduzetnici – 2% prihoda opštine
  - od kapitala i imovine – 1% prihoda opštine
  - ugovori o radu i autorskom delu – 2% prihoda opštine
- Porez na imovinu – 9% prihoda opštine
  - fizička lica
  - pravna lica
- Taksa na isticanje firme – 11% prihoda opštine
- Naknada za građevinsko zemljište – 5% prihoda opštine

Opštinski prihodi

Zaposleni	742,499,591	26%
Preduzetnici	54,272,422	2%
Prihodi od imovine	34,957,372	1%
Ugovori o delu i autorskim pravima	53,953,082	2%
Porez na imovinu	252,400,759	9%
Taksa na isticanje firme	299,809,099	11%
Naknada za građevinsko zemljište	266,019,770	9%
Transferi	1,107,763,687	39%
Ukupno opštinski prihod	2,811,675,782	

Transferi uglavnom od Republike iznose 39% ukupnih analiziranih prihoda opština. Pored ovih transfera, Republika zapošljava 20.4% ukupno zaposlenih u opštinama. Republički Fond PIO isplaćuje penzije za oko 70.000 penzionera u ovim opštinama.

Poreski prihodi od poreskih obveznika koji se bave poljoprivredom su zanemarivi. Ukupno 15% radno aktivnog stanovništva se bavi poljoprivredom.

Ukupno 54% radno aktivnog stanovništva ne plaća nikave poreze niti je registrovano da ima prihode bilo koje vrste.

Najveći poreski teret nose zaposleni, 30% ukupnih prihoda opštine.

Najveći teret za preduzetnike i mala preduzeća predstavljaju porezi na dohodak i taksa na isticanje firme.

Porez na imovinu je zanemariv.

Zemljište, porez na imovinu i naknada za građevinsko zemljište

Pored ljudi, zemljište je najvažniji resurs lokalne samouprave.

Ukupna površina ovih 10 opština je 784.013 ha.

Površina poljoprivrednog zemljišta iznosi 405.283 ha ili 51.7%.

Površina šumskog zemljišta iznosi 312.409 ha ili 39.8%.

Površina građevinskog zemljišta iznosi 55.801 ha ili 7.1%.

Ukupni godišnji prihodi od naknade za građevinsko zemljište iznose oko 270.000.000 dinara odnosno:

- ispod 5.000 dinara po hektaru građevinskog zemljišta godišnje
- ispod 0.5 dinara po m² godišnje
- oko 400 dinara po hektaru građevinskog zemljišta mesečno
- oko 4 pare po m² mesečno

Ukupni godišnji prihodi od poreza na imovinu iznose oko 300.000.000 dinara odnosno:

- ispod 350 dinara po hektaru zemljišta godišnje
- ispod 3.5 para po m²

Prihod lokalne samouprave od šumskog zemljišta je zanemariv. Radi se o oko 40% površine opština.

Prihod lokalne samouprave od poljoprivrednog zemljišta je zanemariv. Radi se o oko 50% površine opština.

Prihod lokalne samouprave od građevinskog zemljišta oko 5.000 dinara po ha godišnje.

Poslovni rezultati privrede u 2009.godini

		Ukupno	Trgovina	DP i JP	Privreda
Broj pravnih lica		2,945	1,260	51	1,634
POSLOVNI PRIHOD	aop201	92,004,724	24,031,416	2,656,679	65,316,629
POSLOVNI RASHODI	aop207	96,577,647	23,515,984	3,245,963	69,815,700
Profit	1000 din	2,229,621	(5,492,944)	3,263,323	4,459,242
Troškovi zarada	aop210	14,926,294	1,336,490	1,564,677	12,025,127
Troškovi zarada	%	15.5%	5.7%	48.2%	17.2%
Broj zaposlenih	aop605	26,766	4,025	2,795	19,946
Troškovi zarada po zaposlenom	mes. Din	46,472	27,671	46,651	50,240
Doprinosi	mes. Din	7,055	4,201	7,083	7,628
Bruto plata	mes. Din	39,416	23,470	39,568	42,613
Porez na dohodak	mes. Din	4,029	2,116	4,048	4,413
Neto plata	mes. Din	28,331	17,153	28,438	30,572
Porezi i doprinosi	mes. Din	18,140	10,518	18,213	19,668

Prosečno preduzeće

Prihod	1000 din	31,241	19,073	52,092	39,973
Rashod	1000 din	32,794	18,663	63,646	42,727
Profit	1000 din	(1,553)	409	(11,555)	(2,753)
Troškovi zarada	1000 din	5,068	1,061	30,680	7,359
Broj zaposlenih		9.1	3.2	54.8	12.2
Mesečno za Neto plate	Din	257,492	54,793	1,558,512	373,189
Mesečno za poreze i doprinose	Din	164,871	33,599	998,150	240,088

Poslovni rezultati po veličini:

		Preduzetnici	o.d.	Zadruga	Mala	Srednja	Velika
Broj pravnih lica		619	67	75	813	45	15
POSLOVNI							
PRIHOD	aop201	2,514,348	169,178	1,562,893	8,221,020	8,905,377	43,943,813
POSLOVNI							
RASHODI	aop207	2,446,672	167,402	1,562,140	8,493,271	9,939,079	47,207,136
Profit	1000 din	67,676	1,776	753	(272,251)	(1,033,702)	(3,263,323)
Troškovi zarada	aop210	405,904	47,345	78,410	1,655,564	2,324,206	7,513,698
Troškovi zarada	%	16.6%	28.3%	5.0%	19.5%	23.4%	15.9%
Broj zaposlenih	aop605	1,387	179	206	4,640	4,325	9,209
Troškovi zarada po zaposlenom	mes. Din	24,387	22,041	31,719	29,734	44,782	67,992
Doprinosi	mes. Din	3,703	3,346	4,816	4,514	6,799	10,323
Bruto plata	mes. Din	20,685	18,695	26,904	25,219	37,983	57,670
Porez na dohodak	mes. Din	1,782	1,543	2,528	2,326	3,857	6,220
Neto plata	mes. Din	15,201	13,806	19,560	18,379	27,327	41,127
Porezi i doprinosi	mes. Din	9,187	8,236	12,159	11,354	17,455	26,865
Prosečno preduzeće							
Prihod	1000 din	4,062	2,525	20,839	10,112	197,897	2,929,588
Rashod	1000 din	3,953	2,499	20,829	10,447	220,868	3,147,142
Profit	1000 din	109	27	10	(335)	(22,971)	(217,555)
Troškovi zarada	1000 din	656	707	1,045	2,036	51,649	500,913
Broj zaposlenih		2.2	2.7	2.7	5.7	96.1	613.9
Mesečno za Neto plate	din	34,060	36,884	53,725	104,895	2,626,419	25,249,164
Mesečno za poreze i doprinose	din	20,585	22,003	33,398	64,802	1,677,666	16,493,603

Poresko opterećenje preduzetnika i malih preduzeća

Daleko najveće opterećenje je na ime poreza i doprinosa na zarade. Ovo opterećenje predstavlja fikni trošak. Iznosi u proseku 64% neto zarade. Ono je i glavni generator sive ekonomije. Preduzetnici zapošljavaju u proseku 2.2 radnika. Godišnji rashod na poreze i doprinose iznosi oko 250.000 dinara. Mala preduzeća zapošljavaju u proseku 5.7 radnika. Godišnji rashod na poreze i doprinose iznosi preko 750.000 dinara.

Taksa za isticanje firme (firmarina) iznosi u proseku oko 30.000 dinara godišnje po poreskom obvezniku. Visina ove takse zavisi od šifre delatnosti pod kojom je privredno društvo registrovano. Za veća preduzeća ona ne predstavlja problem. Za preuzetnike i početnike, ona predstavlja značajnu stavku poslovanja. I ona je generator sive ekonomije. Ovu taksu treba ukinuti.

Poresko opterećenje je neravnomerno raspoređeno. Oni koji koriste najviše resursa unutar opštine (zemljište) plaćaju zanemariv porez.

Naknada za građevinsko zemljište takođe zavisi od šifre delatnosti pod kojom je privredno društvo registrovano. Naknadu plaćaju samo oni koji legalno posluju. I ovu naknadu treba ukinuti.

Poreski sistem je tako postavljen da pogoduje poslovanju na crno (bez ikakve registracije) ili na sivo (isplaćuju se minimalci, veliki deo poslovanja ide na ruke u kešu). Poslovanje na crno se isplati.

Porez na imovinu se ne može ni izbeći ni sakriti. Plaćaju ga svi. Jednostavan sistem po m² zemljišta, zavisno od zone i od namene zemljišta. Ovo treba da bude osnovni, najveći i najvažniji poreski prihod lokalne samouprave.

Porez na imovinu stimuliše upotrebu i/ili promet nepokretnosti. Ne isplati se držati poljoprivredno zemljište obraslo u korov. Ne isplati se držati zapuštenu lokaciju u centru grada koju niko ne koristi. Društvo naplaćuje takav luksuz preko poreza na imovinu. Onaj ko ne prihodjuje od imovine, mora da je prometuje.

Prosečan porez od samo 3.600 dinara po ha godišnje, odnosno 300 dinara po ha mesečno, bi bio dovoljan da zameni sve ostale poreske prihode uključujući i Republička transferna sredstva.